

Antoni Campañà, l'instint de fotografar

Antoni Campañà i Bandranas (Arbúcies, 1906 - Sant Cugat del Vallès, 1989) va cultivar tots els gèneres artístics i diferents tècniques, des del pictorialisme fins a la postal turística: fotoperiodisme, retrat i fotografia del paisatge, industrial, de l'esport o del turisme. El conjunt de la seva obra és un document artístic de primer nivell que retrata àmpliament l'Espanya i la Catalunya del segle passat.

Text > MONTSE GISPERT-SAÜCH VIADER, llicenciada en filosofia i història de l'art

Fotos > ARXIU FAMÍLIA CAMPAÑÀ

Campañà semblà predestinat a la fotografia. S'inicià molt aviat en aquest món: als deu anys, s'estrenà fotografiant el balneari de Sant Hilari Sacalm, competicions esportives amateurs i escenes de Sarrià. Republicà, catòlic i catalanista, Campañà era un obsès de la fotografia, sensible a tot el que s'esdevenia al seu entorn. L'any 1927 va entrar a l'Agrupació fotogràfica de Catalunya i el 1933 va aprofitar el seu viatge de noces per fer un curs de fotografia a Munic, impartit pel fotògraf i realitzador cinematogràfic Willy Zielke.

És conegut sobretot pel pictorialisme (és emblemàtica la seva peça *Tracció de sang*), però la seva visió és personal i renovadora, mitjançant el tractament del bromoli i el transport de tintes grasses, en un intent de fer fotografia creativa. Se l'ha anomenat *pictorialista avantguardista* pel seu ús d'enquadraments dinàmics, de contrapicats agosarats i de composicions en diagonal, que beu del constructivisme i la nova visió.

Abans del 1936, Antoni Campañà ja era un fotògraf consolidat de l'Estat espanyol i de difusió internacional. La seva mirada polièdrica copsà trets de l'època republicana en procés de desaparició: els castellers, l'última Patum abans de ser prohibida, la Setmana Santa de Sevilla, campanyes electorals, el retorn de Companys, la final Barça-Madrid de la Copa de la República... El 1937 exposà al Pavelló de la

República espanyola de París, i John Heartfield utilitzà imatges seves per als seus famosos fotomuntatges.

El 1939 virà cap a un registre comercial i estètic i cap a les famoses capses d'imatges de la Guerra Civil, que assenyalen un abans i un després en la seva obra. Una obra que fou àmpliament difosa al seu temps, i usada i manipulada pels diferents bàndols ideològics, per la propaganda republicana o franquista, tot i que ell no es va comprometre mai políticament. La qualitat i universalitat dels seus temes propiciaren que tothom se n'apropriés, i se li van escapar de les mans. I ara és hora de tornar l'autoria i el reconeixement a un fotògraf que té una decidida voluntat estètica i de copsar els fets històrics sense concessions. Deia explícitament: «Em considero obligat a produir fotografies amb punts de vista originals i crec un deure mostrar al món la naturalesa tota ben resolta per la mà divina».

La guerra en dues capses

La Guerra Civil és un capítol a part, central, que amaga en dues capses vermelles durant gairebé vuitanta anys. El Museu d'Art Nacional de Catalunya (MNAC) centrava la seva exposició «La guerra infinita: Antoni Campañà. Les tensions d'una mirada (1906-1989)» en aquest llegat de cinc mil fotografies, moltes de les quals, inèdites. De la capsa vermella, que és una metàfora d'un període convuls, Comanegra n'edità un llibre el 2019-2020.

>> Antoni Campañà als trenta anys.

Per evitar que caiguessin en mans franquistes, el 1940 Campañà diposità els positius de la guerra a l'Arxiu Mas de Barcelona (més endavant comprat per l'Institut Amatller d'Art Hispànic), però el 1943 va descobrir

que s'havien utilitzat i manipulat fotos seves sense el seu permís, i les va recuperar per ocultar-les definitivament a les famoses capses vermelles.

El fotògraf gironí visqué els estralls de la Guerra Civil com un trauma, raó per la qual decidí no mostrar aquella etapa, o potser per por a la repressió, com apunta el seu nebot Toni Monné. La càmera li serví de teràpia i ho documentà tot, sense censura: bombardejos, esglésies cremades i mòmies de monges profanades, retrats de llibertaris o desfilades franquistes, cadàvers, refugiats, les cues dels menjadors populars, l'enterrament de Durruti... Capturà escenes de la vida quotidiana i l'impacte dels esdeveniments en la gent, la seva bellesa anònima, més que autoritats desfiliant, i sense obviar cap bàndol: anarquistes, falangistes, nacionalistes catalans, feixistes o carlins. La miliciana somrient de *Barricada*, *carrer Hospital* esdevé una icona universal

de l'anarquisme, una peça de culte sense autor.

Postals turístiques

En la postguerra va poder continuar exercint gràcies a la depuració exprés que li facilità el militar franquista i fotògraf José Ortiz Echagüe, i es va reinventar i centrar en la fotografia comercial: cotxes SEAT, esport i turisme. El 1952 s'associà amb Joan Andreu Puig Farran i van produir massivament postals turístiques en color de l'Estat espanyol, amb el segell CYP. El 1953 es dedicà a la fotografia publicitària per a SEAT, dirigida per Ortiz Echagüe, i documentà les obres del Camp Nou (1954-1957), però també la tornada de Tarradellas el 1977. Al llarg de la seva trajectòria col·laborà en nombrosos mitjans, com *Galeria*. *Revista Internacional de Fotografia Artística* (dirigida per Echagüe), la revista *Catalunya* de Buenos Aires, *Lean*, *Vida Deportiva*, *Dicen*, *Arriba*,

D'Ací i d'Allà, *El Correo Catalán*, *Diari de Barcelona*, *Destino* o *La Vanguardia* (on publicà la primera portada en color el 1961), a més de difondre teoria fotogràfica en articles i llibres.

La seva mirada singular és un capítol imprescindible del nostre patrimoni. És autor d'una obra ingent per explorar i aprofundir, «una història de bellesa, domini tècnic i patiment humà, única i singular dins el patrimoni fotogràfic europeu».

El MNAC li ha dedicat (fins al 18 de juliol) una exposició amb obra inèdita; una mirada, amb més de tres-centes obres, al conjunt de la seva producció. La mostra, que és la més completa que s'ha fet mai del fotògraf gironí, ressegueix les contradiccions i vicissituds històriques del segle xx, des de tots els angles. També es va poder veure obra seva al Museu Memorial de l'Exili (MUME) de la Jonquera, i Montpeller li dedicarà una exposició el 2023.

>> Una nena en un menjador per a pobres, l'any 1936.

>> Desfilada per la victòria franquista a Barcelona, el 21 de febrer del 1939.